

Студент 4 курсу

факультету обліку і аудиту ХНЕУ

## **АНАЛІЗ РЕНТАБЕЛЬНОСТІ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВА**

*Анотація. Розглянуто теоретичні основи щодо показника ефективності використання основних засобів на підприємстві – рентабельності. Також наведено структурну модель його факторного аналізу, виділено переваги та недоліки, які властиві даному показнику, та проведено його трендовий аналіз на основі даних АК "Харківобленерго".*

*Аннотация. Рассмотрены теоретические основы относительно показателя эффективности использования основных средств на предприятии – рентабельности. Также представлена структурная модель его факторного анализа, выделены преимущества и недостатки, которые свойственны данному показателю, и проведен его трендовый анализ на основе данных АК "Харьковоблэнерго".*

*Annotation. This article is devoted to the theoretical basis of profitability of funds. Also it shows the structural model of the factor analysis of this factor and advantages and disadvantages that are inherent in this indicator. Its trend analysis has been carried out basing on the data of JSC "Kharkivoblenergo".*

*Ключові слова: рентабельність, основні засоби, підприємство, факторний аналіз, переваги, недоліки.*

В умовах ринкової економіки і конкуренції успішно функціонують ті виробники, які ефективно використовують свої ресурси, зокрема основні засоби виробництва. Від інтенсивності та ефективності використання основних засобів залежить дохідність капіталу та багато показників діяльності підприємства. Одним із основних показників ефективності використання основних засобів підприємства є рентабельність.

Розробкою даного питання займалися такі вчені, як: Когденко В. Г., Савицька Г. В., Швець В. Я. та багато інших, але в працях даних авторів розкриття показника рентабельності не набуває комплексності та повноти висвітлення.

Метою даної роботи є висвітлення теоретичного матеріалу щодо показника рентабельності основних засобів, розкриття переваг та недоліків даного показника при проведенні економічного аналізу на підприємстві, а також представлення трендової моделі даного показника на основі даних АК "Харківобленерго".

Відповідно до поставленої мети слід виділити такі завдання: розкрити сутність показника рентабельності основних засобів, визначити його переваги та недоліки, представити трендову модель рентабельності на основі даних підприємства.

Об'єктом дослідження виступає ефективність використання основних засобів підприємства, предметом – показник рентабельності як один з важливіших показників кількісного відображення ефективності використання основних засобів.

Ефективність використання основних засобів характеризується такими основними показниками: фондовіддачею, фондомісткістю, рентабельністю основних засобів, капіталовіддачею, показниками використання площ підприємства, показниками зняття продукції з одного квадратного метра площі, коефіцієнтом використання виробничої потужності [1].

Слід розглянути більш детально показник рентабельності основних засобів.

Перш за все, слід відмітити, що він є розрахунковим коефіцієнтом, – це відношення чистого прибутку до середньорічної вартості основних виробничих фондів виражене у відсотках [2]. Аналізуючи цей показник з точки зору факторного аналізу, модель розрахунку рентабельності основних засобів може бути розширена і включати інші показники, що безпосередньо впливають на ефективність роботи виробничих потужностей підприємства.

Загалом, структурну модель факторного аналізу рентабельності основних засобів можна зобразити на рис. 1 [3].

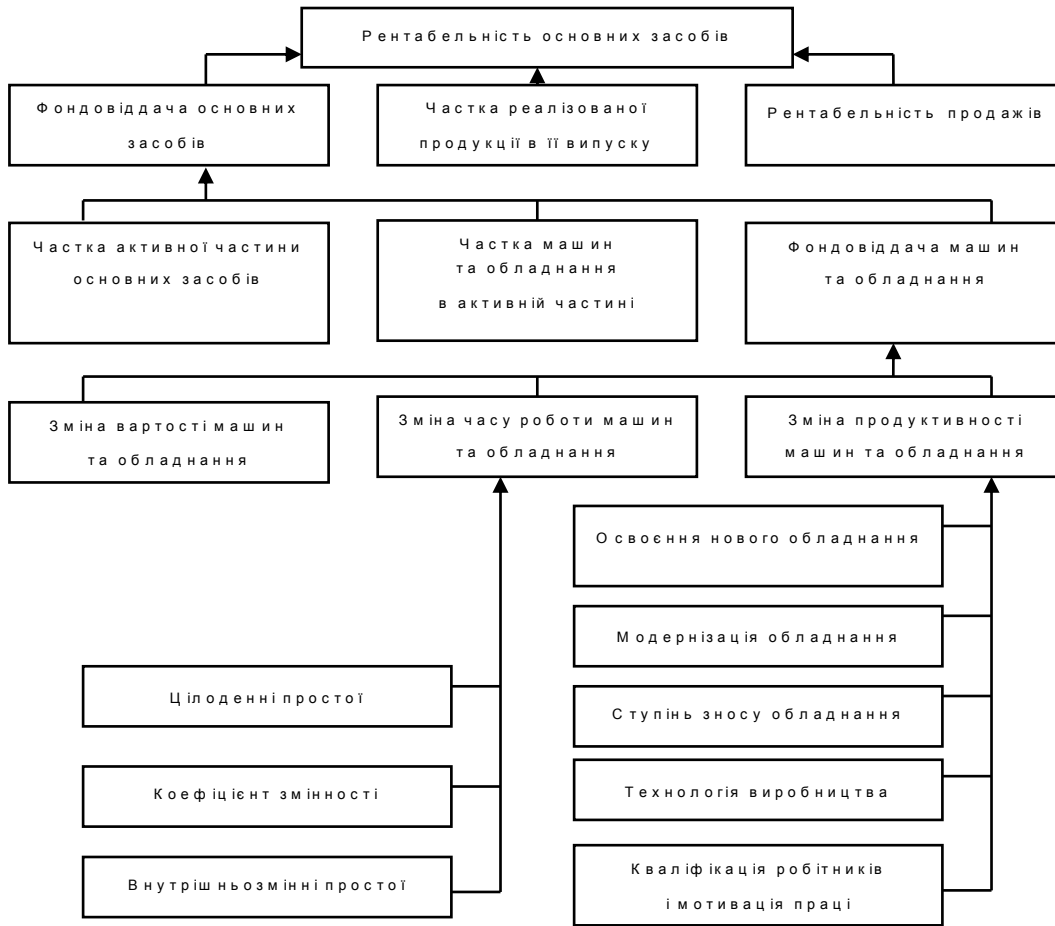


Рис. 1. Структурно-логічна модель факторного аналізу рентабельності основних засобів підприємства

Схема, зображена на рис. 1, чітко демонструє пряму залежність між процесами та подіями, що відбуваються на підприємстві, та загальним результатом її діяльності, а також дозволяє більш детально розглянути як безпосередньо впливають на дохідність підприємства такі чинники:

- розмір інвестування підприємством у власні основні засоби задля їх модернізації, реконструкції чи поліпшення;
- використання нового, більш продуктивного обладнання;
- технологічна організація виробництва, включаючи розробки щодо зменшення собівартості та більш продуктивного використання обладнання;
- ритмічність виробництва;
- кадрова політика підприємства, мотиваційний апарат;
- трудова дисципліна.

Потрібно виділити переваги та недоліки даного показника при його використанні в аналізі основних засобів підприємства.

До переваг показника рентабельності слід зарахувати:

- універсальність показника, оскільки він може застосовуватися для підприємств будь-якої сфери діяльності, де використовуються основні засоби;
- прагнення керівництва підвищити рентабельність основних засобів сприятиме технічному оновленню виробничих потужностей підприємства, зниженню матеріаломісткості, підвищенню автоматизації праці та її фондоозброєності.

Слід також визначити недоліки даного показника, до яких можна зарахувати такі:

- неможливість розрахунку даного показника за окремими підрозділами або цехами, оскільки показник чистого прибутку відображається у фінансовій звітності єдиною величиною за всіма ланками підприємства;
- рентабельність не можна порівнювати при аналізі різних часових проміжків діяльності підприємства, адже при таких розрахунках використовуються показники чистого прибутку за різні часові проміжки, які не підлягають приведенню до єдиної бази;
- розрахунок даного показника є доцільним лише за умови наявності основних фондів, що безпосередньо беруть участь у процесі створення прибутку, а не є пасивною частиною фондів, що є складовою невиробничого забезпечення підприємства.

Аналіз показника рентабельності основних засобів у динаміці можна провести на основі даних АК "Харківобленерго" за 2005 – 2011 роки за допомогою побудови трендової моделі.

Використовуючи програмне забезпечення можна побудувати графік (рис. 2), на якому відображається лінія тренда.

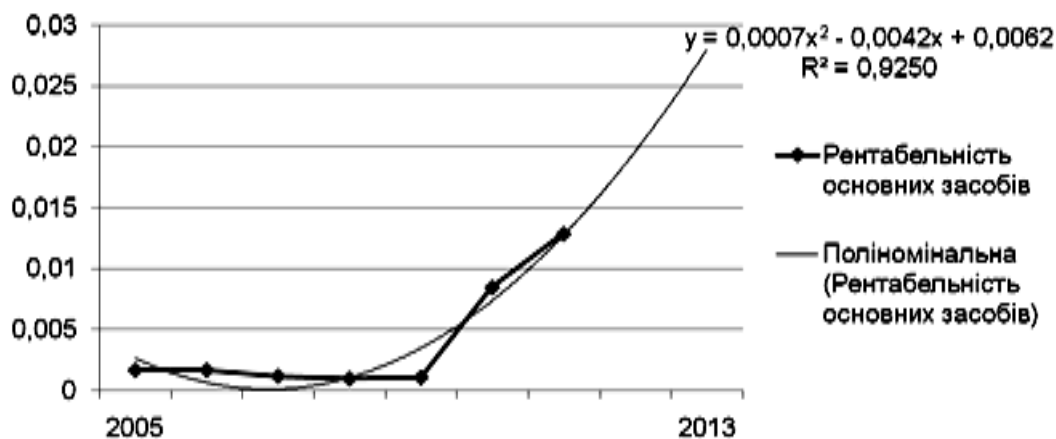


Рис. 2. Прогнозна тенденція показника рентабельності основних засобів АК "Харківобленерго"

Отримана лінія тренда та відповідна модель демонструють тенденцію зростання показника рентабельності основних засобів у майбутньому періоді, що можна стверджувати з вірогідністю 92,5 %. Виходячи з визначення даного розрахункового коефіцієнта та отриманої тенденції, можна зробити такі припущення, що в подальшому:

- чистий прибуток компанії буде зростати, а вартість основних засобів не зміниться;
- чистий прибуток буде отримуватися на тому ж рівні, а вартість основних фондів компанії зменшиться;
- темпи зростання чистого прибутку будуть випереджати темпи зростання вартості основних засобів.

Таким чином, проаналізувавши літературні джерела, було виділено основні теоретичні дані щодо рентабельності основних засобів, послідовності його факторного аналізу, чинників, які безпосередньо впливають на розрахунок даного коефіцієнта. На основі наведеної інформації автором було виділено переваги та недоліки, що можуть виникати при використанні даного показника для аналізу ефективності використання основних засобів. Також було побудовано трендову модель рентабельності, що базується на даних АК "Харківобленерго" за 2005 – 2011 роки.

Тим не менш, необхідно й надалі розробляти теоретичну основу щодо даного показника, можливості визначення на його основі резервів підвищення ефективності діяльності підприємства, шляхи подолання недоліків даного коефіцієнта, що є напрямками подальших досліджень науковців.

Наук. керівн. Петряєва З. Ф.

Література: 1. Серединська В. М. Економічний аналіз : навч. посібн. / В. М. Серединська, О. М. Загородна, Р. В. Федорович. – Тернопіль : Вид. "Астон", 2010. – 624 с. 2. Базилінська О. Я. Фінансовий аналіз: теорія та практика : навч. посібн. / О. Я. Базилінська. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 328 с. 3. Савицька Г. В. Економічний аналіз діяльності підприємства : навчальний посібник / Г. В. Савицька. – 2-ге вид., випр. і доп. – К. : Знання, 2005. – 662 с.